

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:34

med anledning av propositionen 1978/79:131 om ADB i arbetsförmedlingen m. m. jämte motioner

I betänkandet behandlas propositionen 1978/79:131 om ADB i arbetsförmedlingen m. m. samt sex med anledning av propositionen väckta motioner.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen – efter föredragning av statsrådet Wirtén – att riksdagen skall

dels antaga förslaget till

1. lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

dels godkänna

2. de riktlinjer för sökning och bevakningsmatchning av lediga platser med ADB-teknik som har förordats i propositionen,

3. de riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna som har förordats i propositionen,

dels

4. till B 1. Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i prop. 1978/79:100, bil. 15 förslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 23 100 000 kr.

Propositionens lagförslag har följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelserna till lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Regeringen får föreskriva att lagen

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Regeringen *eller, efter regeringens*

Nuvarande lydelse

skall tillämpas endast beträffande visst eller vissa län.

Föreslagen lydelse

bestämmande, arbetsmarknadsstyrelsen får föreskriva att lagen skall tillämpas endast beträffande visst eller vissa län.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Motionerna

1978/79:2239 av Erik Hovhammar m. fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen

1. med avslag på förslaget om ytterligare utbyggnad av systemet med obligatorisk platsanmälan hos regeringen anholder om en kostnadsanalys av berört system,

2. avslår propositionens förslag om permanent inordning av distriktsarbetsnämnderna i arbetsmarknadsverkets reguljära organisation, samt

3. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppläggningsen av den fortsatta verksamheten med användningen av ADB inom arbetsförmedlingen.

1978/79:2335 av Erik Hovhammar m. fl. (m)

I motionen yrkas – under hänvisning till vad som anförts i motionen 1978/79:2239 – att riksdagen avslår förslaget i propositionen 1978/79:131 att till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 15 förslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 23 100 000 kr.

1978/79:2336 av Johan Olsson (c)

I motionen yrkas att riksdagen

1. beslutar avslå lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen,

2. beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att låta den allmänna platsanmälan fortsätta som en begränsad försöksverksamhet,

3. beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsning av försöksverksamheten med söknings- och bevakningsmatchning till 20 terminaler,

4. till B 1. Arbetsmarknadsservice anvisar ett i förhållande till propositionen med 11,9 milj. kr. sänkt anslag om 11 210 000 kr.

1978/79:2337 av Lennart Pettersson (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att

1. ökad registrering av arbetsgivar- och arbetsplatsuppgifter i arbetsförmedlingens datasystem bör övervägas,

2. de anställdas inflytande när det gäller utformningen av datasystemen bör säkerställas och att ekonomiska resurserna avsättas så att datateknisk expertis kan ställas till de anställdas förfogande i systemarbetet,

3. utgångspunkten för den fortsatta försöksverksamheten med datasystemet skall vara att de centrala enheterna förläggs utanför Stockholm och då lämpligen inom en sysselsättningssvag region.

4. försöksverksamheten bör organiseras på ett sådant sätt att möjligheterna för svensk dataindustri att konkurrera vid senare upphandling av maskinvara underlättas.

1978/79:2338 av Bo Turesson (m)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar

1. att med ändring av regeringens förslag till B 1. Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100, bilaga 15 föreslaget förslagsanslag

a. anvisa ytterligare 21 000 000 kr. för i propositionen 1978/79:131 angivna syften,

b. anvisa ytterligare 2 000 000 kr. för i nyss nämnda motion föreslagna datoriserade specialförmedlingar dels för handikappade, dels för ungdom,

2. att som sin mening ge regeringen till känna att den aviserade upphandlingen av datorer bör avse s. k. minidatorer och att dessa bör upphandlas antingen i en variant med en till tre minidatorer per länsarbetsnämnd eller i en variant med en lokal minidator per större förmedling,

3. att som sin mening uttala att även Sverige bör tillåta organisationstillhöriga eller privata, i båda fallen avgiftsbelagda platsförmedlingar baserade på s. k. datorstödd selektiv delgivning av lediga platser.

Motiveringen till yrkandena återfinns i motionen 1978/79:2324, som behandlas av finansutskottet (FiU 1978/79:34).

1978/79:2339 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar

1. att ikraftträdandebestämmelserna till lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen får följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

2. att hos regeringen begära förslag till anslag för inrättande av 150 nya tjänster som arbetsförmedlare med uppgift att förstärka den "manuella" arbetsförmedlingsverksamheten,

3. att hos regeringen begära förslag till förslagsanslag för arbetsförmedlarpersonalutbildning på betald arbetstid i den utsträckning personalens fackliga organisationer finner vara nödvändig.

4. att hos regeringen hemställa om utarbetande av föreskrifter för de s. k. modellkontoren, av vilka framgår att endast arbetsförmedlarpersonal med tystnadsplikt äger rätt att ta del av uppgifter om den arbetssökandes personliga förhållanden och detta endast vid det kontor där den arbetssökande är registrerad.

Utskottet

I den föreliggande propositionen 131 och i anslutning till den väckta motionen behandlas frågor om arbetsförmedlingens verksamhetsformer. Det gäller utbyggnad av s. k. allmän platsanmälan att omfatta hela landet och riktlinjer för fortsatta försök med databaserad sökning och bevakningsmatchning av lediga platser, däribland försök med s. k. modellkontor i Södermanlands län. Vidare behandlas frågan om att permanenta de på försök införda distriktsarbetsnämnderna.

Allmän platsanmälan

Allmän platsanmälan regleras i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen. Enligt lagen är arbetsgivarna skyldiga att anmäla lediga platser som skall tillsättas genom extern rekrytering. Anmälan skall göras innan arbetsgivaren vidtar annan åtgärd för anställning. Skyldighet föreligger också att göra anmälan om att ledig plats har blivit tillsatt eller av annan anledning inte längre är aktuell. Anmälningsskyldigheten omfattar inte alla typer av lediga platser. Förutom platser som är avsedda att tillsättas genom intern rekrytering undantas korttidsanställningar, befattningar i företagsledande eller därmed jämförlig ställning m. m. Anmälningsskyldighet för statliga anställningar regleras inte i lagen utan i förordningen (1976:1019) om lediganmälan av statlig anställning.

Lagen är så konstruerad att den ger regeringen möjlighet att föreskriva att den skall gälla endast för visst eller vissa län. Avsikten härmed var att obligatorisk platsanmälan skulle införas successivt i landet. Den 1 oktober 1976 började systemet tillämpas i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län och den 1 november 1977 utvidgades lagens giltighet till att omfatta Stockholms, Uppsala och Södermanlands län. Från den 1 mars 1978 gäller lagen även i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Värmlands län. Regeringen har med stöd av lagen utfärdat förordningar härom.

Föredragande statsrådet anmäler i propositionen att han avser att senare föreslå regeringen att *införa allmän platsanmälan i hela landet*. Han räknar med att detta kan ske med början tidigast den 1 oktober 1979. Hittills har alltså regeringen förordnat om utbyggnaden av verksamheten. Föredragande statsrådet anser att det i fortsättningen bör överlätas på arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) att bestämma den takt i vilken lagen om allmän platsanmälan

skall tillämpas i återstående delar av landet. Som skäl härför anför han att utbyggnaden måste anpassas till vad tillgängliga ekonomiska och personella resurser medger och att AMS har bäst möjlighet att bedöma detta. Den till AMS delegerade beslutanderätten föreslås komma till lagtekniskt uttryck genom att inte bara regeringen utan, efter regeringens bestämmande, även AMS får föreskriva att lagen skall tillämpas beträffande visst eller vissa län. Det lagförslag som har fogats till propositionen har detta innehåll.

En vidgad tillämpning av lagen medför ökade kostnader för att framställa platslistor. Med hänsyn härtill begärs att anslaget Arbetsmarknadsservice för nästa budgetår förstärks med 3 milj. kr.

I två motioner, 2239 av Erik Hovhammar m. fl. (m) och 2336 av Johan Olsson (c), yrkas avslag på propositionens förslag om vidgad tillämpning av allmän platsanmälan. Erik Hovhammar m. fl. anför att den fortlöpande utvärdering av systemet som har bedrivits inte har syftat till att fastställa om fördelarna med systemet står i rimlig proportion till kostnaderna. De vill därför att regeringen skall göra en kostnadsanalys. Även Johan Olsson anser att beslutsunderlaget behöver förbättras. Allmän platsanmälan bör enligt honom även i fortsättningen bedrivas som en begränsad försöksverksamhet.

En grundläggande förutsättning för att arbetsförmedlingen på bästa sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter gentemot arbetssökande och arbetsgivare är att förmedlingen vid varje tidpunkt har en så fullständig överblick som möjligt över utbudet av lediga platser. Avsikten har hela tiden varit att obligatorisk platsanmälan skall omfatta hela landet. Utbyggnadstakten skulle bero på erfarenheterna och de resurser som stod till buds.

Lagen har nu i successivt ökad omfattning prövats i drygt tre år. Erfarenheterna är goda, och några egentliga nackdelar har inte kunnat påvisas. Det kan tilläggas att lagen visserligen f. n. tillämpas i endast tio län men att den ändå redan i praktiken täcker större delen av det samlade platsutbudet i landet. Utskottet ansluter sig till den i propositionen framförda uppfattningen att åtgärder nu bör vidtas för att införa lagen i hela landet i enlighet med vad som förutsattes vid dess tillkomst. Såsom framhålls i propositionen bör man även i fortsättningen studera utfallet av lagens tillämpning och därvid särskilt uppmärksamma dess effekter för olika intressenter.

Som följd av detta ställningstagande avstyrker utskottet de yrkanden om avslag på vidgning av allmän platsanmälan som framställs i motionerna 2239 och 2336.

Som ovan nämnts föreslås att det skall överlåtas på AMS att bestämma den takt i vilken lagen skall göras tillämplig i återstående delar av landet. Det i propositionen framlagda *lagförslaget* har till syfte att göra en sådan ordning möjlig. Mot detta förslag reses invändningar från två håll.

I konsekvens med sin ovan redovisade uppfattning att allmän platsanmälan bör fortgå som en begränsad försöksverksamhet yrkar Johan Olsson (c) i

motionen 2336 att lagförslaget skall avslås. Vpk yrkar i partimotionen 2339 att lagen görs generellt tillämplig i hela landet redan den 1 juli i år. Partiet lägger fram ett eget lagförslag härom. Förslaget innebär sålunda att även vpk yrkar avslag på propositionens lagförslag.

Enligt utskottets mening har föredragande statsrådet anfört goda skäl för att det skall ankomma på AMS att svara för det faktiska genomförandet av statsmakternas principbeslut om införande av lagen i hela landet med början den 1 oktober i år. Praktiska och organisatoriska skäl talar mot att man, som vpk vill, i ett slag inför lagen i resten av landet redan den 1 juli. Allmän platsanmälan måste förberedas på de förmedlingskontor som berörs av åtgärden och kombineras med omfattande informationsinsatser till arbetsgivarna. Med det anförda biträder utskottet lagförslaget i propositionen och avstyrker följaktligen de aktuella yrkandena i motionerna 2336 och 2339.

Ett generellt införande av allmän platsanmälan medför ökade kostnader för arbetsförmedlingarnas framställning av platslistor. Dessa kostnader är redan i dag betydande, och för nästa budgetår har i budgetpropositionen beräknats ett belopp om 60,5 milj. kr., vilket belopp enligt den föreliggande propositionen bör ökas med 3 milj. kr. I framtiden kan det visa sig möjligt att ersätta platslistorna med ett dataterminalsystem av den typ som behandlas i följande avsnitt. Under de närmaste åren framöver kommer platslistorna att förbli ett nödvändigt hjälpmedel för arbetsförmedlarna och deras kunder. Det är därför angeläget att man prövar möjligheterna att sänka kostnaderna för att framställa och distribuera listorna. Denna sak berörs i motionen 2239 av Erik Hovhammar m. fl. (m), där man pekar på att exempelvis Dataföretaget Kockums Computer Systems AB har tagit fram material som tyder på att det är möjligt att göra betydande kostnadsbesparingar. Frågan behandlas också i propositionen. Utskottet vill för sin del understryka betydelsen av att man prövar varje möjlighet att genom ändrade metoder och olika slag av förenklingar göra besparingar i framställningen av platslistor.

Försök med ADB i förmedlingsarbetet

Inom arbetsförmedlingen pågår praktiska prov med ADB-assisterad sökning och bevakningsmatchning av lediga platser. Med sökning menas att förmedlaren med hjälp av en dataterminal kan söka fram platsförslag i en platsbas där uppgifter finns lagrade om lediga platser. Vid sökningen utnyttjas samma uppgifter om lediga platser som används för att producera platslistor. Bevakningsmatchning innebär att de arbetssökandes önskemål om lämpliga arbeten bevakas fortlöpande. Den sökandes förutsättningar och villkor jämförs på maskinell väg med alla nya platser som inrapporteras till arbetsförmedlingen.

Proven startade budgetåret 1976/77. De pågår f. n. vid 15 förmedlingskontor, som disponerar sammanlagt 20 dataterminaler.

AMS ingav på hösten 1978 en skrivelse till regeringen med förslag om

utvidgade försök. Samtidigt överlämnade styrelsen en rapport om utfallet av vissa försök med sökning och bevakningsmatchning. Med anledning av AMS förslag förordar föredragande statsrådet en inte oväsentlig utökning av de pågående försöken. Han anser att arbetsförmedlingen bör få disponera ytterligare 70 terminaler och beräknar härför ett belopp av 12,4 milj. kr. För den särskilda försöksverksamhet som beskrivs i det närmast följande avsnittet skall tillkomma ytterligare 60 terminaler.

Både AMS och föredragande statsrådet understryker att man i dag inte kan ta ställning till hur ett fullt utbyggt terminalsystem för platsförmedlingen skall se ut. Den rapport som utarbetats inom styrelsen anses av styrelsen själv liksom av föredragande statsrådet inte utgöra tillräcklig grund för ett sådant ställningstagande.

Den föreslagna *utbyggnaden av försöksverksamheten* ifrågasätts i tre av de föreliggande motionerna. Erik Hovhammar m. fl. (m) anför i motionen 2239 att det i princip finns anledning att bejaka utvecklingen mot en ökad användning av ADB-tekniken i arbetsförmedlingen. Motionärerna motsätter sig emellertid att försöken nu skall vidgas. De vill först ha en bättre redovisning av kostnader och effekter. Dessutom vill de att olika dataföretag skall ha möjlighet att lägga in anbud med förslag till systemlösningar och servicetjänster. Johan Olsson (c) anser i motionen 2336 att den föreslagna utbyggnaden är för stor och att den bör begränsas till 20 terminaler. Också Bo Turesson (m) hävdar i motionen 2338 att försöken inte bör prövas i så stor skala som föreslagits. En del (2 milj. kr.) av det i propositionen beräknade beloppet bör användas för särskild verksamhet, nämligen prov med datoriserade specialförmedlingar för ungdomar och handikappade.

Föredragande statsrådet baserar sitt förslag om utbyggnaden av försöksverksamheten på att han har blivit övertygad om att användningen av ADB-teknik i platsförmedlingen i varje fall på sikt är en förutsättning för att arbetsförmedlingen skall kunna erbjuda både arbetssökande och arbetsgivare den service de har rätt att fordra. Det kan påpekas att LO, TCO och förmedlingstjänstemännens fackliga organisation vid arbetsmarknadsverket (ST-AMS) i skrivelse till regeringen i december 1978 har understrukt att samhället inte till rimliga kostnader kan tillhandahålla en väl fungerande arbetsförmedling med information om lediga platser i hela landet om inte datateknik tas till hjälp.

Utskottet har samma mening, men utskottet delar också uppfattningen att det är nödvändigt med en fortsatt försöksverksamhet innan man bestämmer sig för ett fullt utbyggt, permanent terminalsystem. Ett sådant system är kostnadskrävande, må vara att andra alternativ kan visa sig än dyrare, det medför ingripande organisationsåtgärder och påverkar i hög grad förmedlingspersonalens arbetssituation. Som framhålls i propositionen är det därför viktigt att försöksverksamheten utvärderas med avseende på ekonomiska konsekvenser i vid mening, service till arbetssökande, personalens arbetssituation m. m. Man måste också beakta möjligheterna till förenklingar i

systemet och därvid jämföra olika terminalsystem på marknaden med de system som i dag används inom arbetsmarknadsverket. Utskottet instämmer häri och konstaterar samtidigt att önskemålen i de ovan redovisade motionerna om utvärdering av kostnader och effekter m. m. därmed är i allt väsentligt tillgodosedda. Motionerna i dessa delar behöver således inte föranleda någon åtgärd.

En försöksverksamhet som skall ge statsmakterna erforderligt beslutsunderlag i frågor av den räckvidd det här gäller kan inte bedrivas i så blygsam omfattning som sker i dag. Som tidigare nämnts disponeras f. n. endast 20 dataterminaler. Propositionens förslag om ytterligare 70 terminaler för förmedlingsorganisationen i stort och 60 terminaler för den särskilda försöksverksamheten i Södermanlands län måste betraktas som måttfullt. En utbyggnad av denna storlek behövs för att ge möjlighet till prov i mer realistisk skala. Avsevärt fler arbetssökande kan få stöd av mer avancerad förmedlingsservice än nu är fallet. Betydligt fler förmedlingstjänstemän får tillfälle att bli förtrogna med ADB-teknikens möjligheter, och terminalerna bör av det skälet fördelas på distriktskontoren med visst hänsynstagande till kontorens storlek.

Det ovan anförda innebär att utskottet biträder propositionens förslag till utbyggnad av försöksverksamheten och att motionerna 2239 och 2336 avstyrks i motsvarande delar. Yrkandet i motionen 2338 att man nu skall starta försök med datoriserade specialförmedlingar är utskottet inte berett att tillstyrka.

De föreliggande motionerna tar också upp en rad andra frågor som sammanhänger med den fortsatta försöksverksamheten.

Vpk ställer sig i motionen 2339 positivt till att försöksverksamheten byggs ut. Men enligt vpk ger ADB-baserad förmedling en bättre betjäning av främst tjänstemanna- och akademikergrupper, dvs. arbetssökande med längre utbildning. För korttidsutbildade, handikappade m. fl. behövs en kraftig *personalförstärkning* för "manuell" förmedling. Regeringen bör därför lägga fram förslag till anslag som gör det möjligt att inrätta ytterligare 150 tjänster för förmedlingsverksamhet av det slaget.

Utskottet utesluter inte att ADB-assisterad förmedling har sådana effekter som vpk gör gällande. Utan att gå närmare in härpå kan utskottet instämma i att tillgång till nya tekniska resurser inte ersätter behovet av personal på förmedlingssidan. Arbetsförmedlingen har sedan början av 1970-talet varje år tillfört betydande personalförstärkningar, och utskottet räknar med att frågan om framför allt platsförmedlingens personalresurser kommer att aktualiseras i kommande budgetarbete.

I samma motion yrkar vpk att regeringen skall lägga fram förslag om att medel skall ställas till förfogande för utbildning av förmedlingspersonalen i den utsträckning de anställdas fackliga organisationer finner nödvändig. Vpk vill undvika att terminalerna kommer att betjänas av speciella operatörer. Den utbildning det här är fråga om bör ske på betald arbetstid.

Den utvidgade försöksverksamheten har, som ovan sagts, bl. a. till uppgift att förbättra förmedlingspersonalens möjligheter att bli förtrogen med den nya tekniken. Det är utomordentligt viktigt att personalen får utbildning i den takt som tekniken introduceras på förmedlingskontoren. Medel för personalutbildning anvisas årligen och finns upptagna även i den budget för arbetsmarknadsverket som riksdagen nyligen antagit (AU 1978/79:21). Om dessa medel visar sig otillräckliga, har regeringen möjlighet att medge erforderligt överskridande utan att först hänvända sig till riksdagen.

Med anledning av motionskravet att utbildningen skall vara förlagd till betald arbetstid skall tilläggas att det statliga medbestämmandeavtalet stipulerar att all personalutbildning skall bedrivas i tjänsten.

Med hänsyn till det anförda bör motionen 2339 inte föranleda någon åtgärd i nu behandlade delar.

Personalfrågor tas upp från en annan aspekt i motionen 2337 av Lennart Pettersson (s). Han framhåller att *de anställdas inflytande* måste säkerställas när datasystemet utformas och att medel bör avsättas till datateknisk expertis till stöd åt de anställda.

I propositionen framhålls att utvecklingsarbetet måste läggas upp på ett sådant sätt att olika intressenter, bl. a. personalen på arbetsförmedlingarna, får insyn i och inflytande på systemets utformning. Det kan i sammanhanget crinras om att förmedlingspersonalens fackliga organisation inom arbetsmarknadsverket (ST-AMS) står bakom den förutnämnda skrivelsen till regeringen om användningen av datateknik i förmedlingsarbetet. Enligt vad utskottet inhämtat deltar personalen i beredningsgrupper på regional och central nivå. En löntagarkonsult står dessutom sedan två år till personalens förfogande på heltid i arbetet med datafrågorna. Något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen i den delen synes mot bakgrund av det anförda inte vara påkallat.

Lennart Pettersson anser vidare i samma motion att man bör överväga en bättre balans i *uppgiftsregistreringen* mellan vad som registreras beträffande å ena sidan de arbetssökande och å andra sidan arbetsplatserna. Uppgifter om arbetsplatserna bör i ökad utsträckning byggas in i databanken. Detta skulle enligt motionären bl. a. kunna leda till ett ökat tryck på arbetsgivarna att förbättra förhållandena på dåliga arbetsplatser.

Arbetsförmedlingen saknar f. n. ett arbetsgivarregister. Med datateknikens hjälp i kombination med en allmän platsanmälan öppnas möjligheter att skapa ett landsomfattande register. Början görs i Södermanlands län i samband med den försöksverksamhet som skall startas där. Utskottet utgår från att arbetsmarknadsverket i det fortsatta utredningsarbetet närmare överväger behovet av de uppgifter som behövs för att de arbetssökande skall få en så långt möjligt allsidig information om förhållandena på de arbetsplatser som anvisas. Självfallet bör man därvid arbeta i nära kontakt med arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer. Med det anförda får

motionen i förevarande del anses besvarad, och den bör sålunda inte föranleda någon åtgärd.

Upphandlingsfrågor, som har berörts redan i det föregående i samband med behandlingen av ett av yrkandena i motionen 2239 av Erik Hovhammar m. fl. (m), tas också upp i Lennart Petterssons ovannämnda motion och i motionen 2338 av Bo Turesson (m).

Den upphandling som närmast förestår vid bifall till propositionens förslag avser 130 terminaler. Upphandlingen ombesörjs av statskontoret. Lennart Pettersson pekar på att svensk dataindustri ligger väl framme när det gäller tillverkning och utvecklingsarbete beträffande terminaler. Han yrkar att försöksverksamheten organiseras på sådant sätt att den underlättar *möjligheterna för svensk dataindustri att konkurrera* vid senare upphandling av maskinvara.

Enligt utskottets mening är det betydelsefullt att synpunkter av det slag motionären har anfört noga beaktas vid den jämförelse mellan olika terminalsystem som har förutsatts ske i samband med den fortsatta utvärderingen av försöksverksamheten. Med hänsyn till vad utskottet nu och tidigare i betänkandet har anfört synes inte erforderligt att vidta någon åtgärd med anledning av motionen 2337 i aktuell del.

Bo Turesson (m) förordar i sin motion ett datasystem uppbyggt på *minidatorer*. Han tänker sig att varje länsarbetsnämnd tilldelas 1–3 datorer, alternativt en lokal dator på varje större förmedlingskontor. Ett sådant system är enligt hans mening att föredra framför ett generellt system. Kravspecifikationerna vid kommande upphandling bör därför utformas så, att även leverantörer av minidatorer kan delta.

Utskottet är inte berett att på grundval av motionen uttala sig om uppläggningsen av den framtida systemutformningen. Med hänsyn härtill och till att syftet med den fortsatta försöksverksamheten bl. a. är att jämföra olika system med det som f. n. prövas inom arbetsmarknadsverket bör motionen 2338 i förevarande del inte föranleda någon åtgärd.

I samma motion föreslår Bo Turesson att möjlighet öppnas för *avgiftsbelagd förmedling*, baserad på dataurval av tidningarnas platsannonser. Sådan förmedling skulle enligt motionären kunna startas av personalorganisationer, tidningar eller privata dataföretag.

Utskottet erinrar om gällande restriktioner mot att bedriva avgiftsbelagd förmedling. Sådan verksamhet som bedrivs i vinstsyfte är förbjuden. *Motionsförslaget avstyrks.*

Frågan om *lokalisering av framtida centrala datorenheter* för arbetsmarknadsverkets behov tas upp i motionen 2337 av Lennart Pettersson (s). Motionären förespråkar att sådana enheter av regionalpolitiska skäl förläggs utanför Stockholm och då lämpligen inom en sysselsättningssvag region.

Den av motionären aktualiserade frågan är uppmärksamrad i propositionen, där det framhålls att datordriften i ett kommande utbyggt system av bl. a. regionalpolitiska skäl bör spridas geografiskt. Utskottet instämmer häri.

Med hänsyn härtill är det inte beträffande detta motionsyrkande påkallat med någon åtgärd.

Modellkontor

Under denna rubrik föreslås i propositionen att försök med s. k. modellkontor startas i Södermanlands län. Avsikten med försöken är att pröva terminalsystemet i en platsförmedlingsmetodik som tar hänsyn till alla de möjligheter som ADB-tekniken kan ge. Terminaler kommer sålunda att användas för så många arbetsmoment som möjligt, och nuvarande platslistor slopas. Som tidigare nämnts behövs för modellkontoren ett tillskott av 60 terminaler. Kostnaden för försöksverksamheten beräknas för nästa budgetår till 7,7 milj. kr.

De föreslagna försöken i Södermanlands län har lämnats utan erinran i de föreliggande motionerna, och utskottet tillstyrker att de kommer till stånd som ett moment i försöksverksamheten med ADB-teknik i förmedlingsarbetet.

Vpk berör i motionen 2339 *utnyttjandet av registrerade uppgifter om arbetssökande* vid modellkontoren. Endast förmedlingspersonal med tystnadsplikt vid de kontor där sökanden är anmäld bör enligt motionärerna ha rätt att ta del av uppgifter om de sökandes personliga förhållanden. Under inga förhållanden skall arbetsgivare få komma åt sådana uppgifter. Riksdagen bör hemställa hos regeringen om att föreskrifter av detta slag utfärdas.

I ett dataregister får endast tas in sådana personuppgifter som med beaktande av integritetsaspekterna kan godkännas av datainspektionen. Föreskrifter om de register som skall upprättas vid försöken med modellkontor har utfärdats av datainspektionen i början av detta år. Föreskrifterna gäller bl. a. säkerhet och kontroll. Med anledning av vad som anförts i motionen bör vidare framhållas att uppgifter om arbetssökande endast får tas fram på terminal vid det kontor där den sökande är inskriven. Det kan tilläggas att datainspektionen i ett tidigare beslut har föreskrivit att ADB-registrering av personuppgifter endast får ske med den arbetssökandes medgivande.

På grund av det ovan anförda bör motionen 2339 inte föranleda någon åtgärd i nu behandlade del.

Distriktsarbetsnämnderna

Sedan år 1977 pågår försök med distriktsarbetsnämnder, knutna till arbetsförmedlingens distriktskontor. I propositionen föreslås att dessa nämnder permanentas och blir en del av arbetsmarknadsverkets reguljära organisation. I samband därmed föreslås också att en särskild distriktsarbetsnämnd inrättas på Gotland. F. n. fungerar länsarbetsnämnden där som distriktsarbetsnämnd.

Beträffande distriktsarbetsnämndernas sammansättning anmäls att avsikten är att SACO/SR, som f. n. är företrädd på orter med universitet eller högskola, i fortsättningen skall bli representerad i samtliga nämnder. Vidare anmäls att det i vissa distrikt kan bli aktuellt att låta en av de två arbetsgivarledamöterna företräda annan arbetsgivarorganisation än Svenska arbetsgivarföreningen.

Erik Hovhammar m. fl. (m) yrkar i motionen 2239 avslag på förslaget om att permanenta distriktsarbetsnämnderna. Frågan bör enligt motionärernas mening anstå i avvaktan på utfallet av aktuell utredningsverksamhet.

Propositionens förslag bygger på en framställning från AMS. Inom styrelsen har frågan beretts av en arbetsgrupp med representanter för arbetsmarknadens parter och Svenska kommunförbundet. Förslaget öppnar möjlighet till ytterligare decentralisering av uppgifter och befogenheter och är ägnat att undanröja en viss oklarhet som har uppstått om nämndernas uppgifter och ansvarsområden. Med avstyrkande av det föreliggande motionsyrkandet ansluter sig utskottet till vad som har förordats i propositionen i det aktuella avsnittet.

Anslagsfrågor

Riksdagen har den 21 mars i år under tolfte huvudtiteln till B 1. Arbetsmarknadsservice för nästa budgetår anvisat ett förslagsanslag av 885 961 000 kr. (prop. 1978/79:100 bilaga 15, AU 1978/79:21, rskr 1978/79:202).

I den nu framlagda propositionen begärs att ytterligare 23,1 milj. kr. skall anvisas under anslaget, varav 3,0 milj. kr. för ökade kostnader för att framställa platslistor på grund av införande av allmän platsanmälan i hela landet, 12,4 milj. kr. för utvidgade försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser och 7,7 milj. kr. för verksamheten med modellkontor i Södermanlands län.

Med hänvisning till ställningstagandena i motionen 2239 yrkar Erik Hovhammar m. fl. (m) i motionen 2335 att propositionens förslag om att höja anslaget skall avslås. Johan Olsson (c) yrkar i motionen 2336 att anslagshöjningen skall begränsas till 11 210 000 kr. som en konsekvens av övriga förslag i samma motion. I motionen 2338 av Bo Turesson (m) yrkas att 21 milj. kr. anvisas för de syften som har angetts i propositionen och 2 milj. kr. för de i motionen föreslagna försöken med datoriserade specialförmedlingar. Som följd av ställningstagandena i det föregående avstyrker utskottet motionsförslagen beträffande medelsanvisningen. Den i propositionen begärda anslagsförstärkningen tillstyrks däremot. Utskottet kommer därför att nedan hemställa att riksdagen – med ändring av sitt nyligen fattade beslut – till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av (885 961 000 + 23 100 000) 909 061 000 kr.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *införande av allmän platsanmälan i hela landet* att riksdagen med bifall till vad som förordas i propositionen 1978/79:131 avslår motionerna 1978/79:2239, yrkandet 1, och 1978/79:2336, yrkandet 2.
2. att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2336, yrkandet 1, och 1978/79:2339, yrkandet 1, antar det genom propositionen framlagda *förslaget till lag om ändring i lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen*.
3. beträffande *utbyggda försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser* att riksdagen med bifall till propositionens förslag avslår motionerna 1978/79:2239, yrkandet 3, 1978/79:2336, yrkandet 3, och 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del,
4. beträffande *personalförstärkning till arbetsförmedlingen, m. m.* att motionen 1978/79:2339, yrkandena 2 och 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande *de anställdas inflytande på systemutformning* att motionen 1978/79:2337, yrkandet 2, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
6. beträffande *registrering av uppgifter om arbetsplatser* att motionen 1978/79:2337, yrkandet 1, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
7. beträffande *svensk dataindustris möjligheter att konkurrera vid upphandling* att motionen 1978/79:2337, yrkandet 4, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
8. beträffande *användning av minidatorer* att motionen 1978/79:2338, yrkandet 2, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
9. beträffande *viss avgiftsbelagd förmedling* att riksdagen avslår motionen 1978/79:2338, yrkandet 3,
10. beträffande *lokalisering av centrala datorenheter* att motionen 1978/79:2337, yrkandet 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
11. beträffande *utnyttjandet av registrerade uppgifter om arbetssökande* att motionen 1978/79:2339, yrkandet 4, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
12. att riksdagen godkänner de *riktlinjer för sökning och bevakningsmatchning av lediga platser med ADB-teknik* som har förordats i propositionen, i den mån frågan inte har behandlats i föregående punkter.

13. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2239, yrkandet 2, godkänner de *riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna* som har förordats i propositionen,
14. att riksdagen – med ändring av tidigare beslut¹ – med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionerna 1978/79:2335, 1978/79:2336, yrkandet 4, och 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del, till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 909 061 000 kr.

Stockholm den 19 april 1979

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Bengt Fagerlund (s), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s), Sten Svensson (m) och Rune Johnsson i Mölndal (c).

Reservationer

Filip Fridolfsson (m) och Sten Svensson (m) har avgivit följande reservationer:

1. Införande av allmän platsanmälan (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "En grundläggande" och slutar "och 2336" bort ha följande lydelse:

När systemet med allmän platsanmälan infördes på försök utgick man från att systemet successivt skulle införas i hela landet. Men takten i utbyggnaden gjordes beroende av erfarenheterna av försöken. En viss utvärderingsverksamhet har bedrivits fortlöpande. Den har hittills i huvudsak visat den självklara effekten att antalet anmälda lediga platser vid arbetsförmedlingarna har ökat. Däremot har man inte kunnat fastställa om fördelarna med systemet står i rimlig proportion till de dryga kostnaderna och den ökade byråkratin. Det har inte kunnat påvisas om själva förmedlingsarbetet effektiviseras, t. ex. genom att de arbetssökande snabbare finner en anställ-

¹ Prop. 1978/79:100 bilaga 15 punkten B 1, AU 1978/79:21 res. 9, rskr 1978/79:202.

ning eller vakanstiderna hos företagen blir kortare. Det är sådana i sammanhanget relevanta sakförhållanden som först behöver klarläggas innan man kan ta ställning till om systemet med allmän platsanmälan bör byggas ut. Möjligheterna att med nya tekniska grepp sänka kostnaderna för att producera och distribuera platslistorna bör också prövas.

Också av ett annat skäl bör man inte nu bygga ut den allmänna platsanmälan. Systemet medför att arbetsförmedlingen behöver ytterligare personal för administrativa uppgifter. Situationen är emellertid den att det mot bakgrunden av arbetsmarknadsverkets personalexpansion under 1970-talet är angeläget att höja verkningsgraden inom ramen för tillgängliga personalresurser. Det innebär att verksamheten måste få en starkare inriktning på det direkta förmedlingsarbetet. Administrativa arbetsuppgifter bör däremot begränsas. Synpunkter av detta slag ligger bakom de initiativ som utskottet nyligen har tagit för att få till stånd en översyn av arbetsmarknadsverkets organisation och arbetsuppgifter. Det kan här erinras om att ett enhälligt utskott i betänkandet AU 1978/79:20 aktualiserat frågan om en bred, parlamentarisk utredning med uppgift att se över verkets organisation m. m. Därutöver har utskottet, likaledes enhälligt, hos riksdagens revisorer föreslagit en granskning av verkets personalfrågor m. m.

Av de skäl som här har angivits är utskottet inte berett att tillstyrka att den allmänna platsanmälan införs i hela landet. Utskottet intar alltså samma ståndpunkt i denna fråga som motionerna 2239 och 2336.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande införande av allmän platsanmälan i hela landet att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2239, yrkandet 1, och 1978/79:2336, yrkandet 2, avslår vad som förordas i propositionen 1978/79:131.*

2. Utbyggda försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser (mom. 3)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Utskottet har" och på s. 8 slutar "att tillstyrka" bort ha följande lydelse:

Som framgår av vad utskottet anfört i avsnittet om allmän platsanmälan är det angeläget att på olika sätt rationalisera verksamheten inom arbetsmarknadsverket, så att resurser kan frigöras för förmedlingsarbetet. ADB-tekniken kan i detta avseende vara en viktig faktor genom att förmedlingspersonalen med dess hjälp kan frigöras från vissa rutinbetonade uppgifter.

Om man vill gå vidare med en ökad användning av ADB-tekniken i förmedlingsarbetet måste emellertid kostnadssidan bevakas hårdare. Kostnaderna för det planerade systemet för sökning och bevakningsmatchning av lediga platser kan befarias stiga på ett sätt som i dag inte kan förutses. Propositionens kostnadsredovisning är ofullständig och ger riksdagen dåliga

möjligheter att överblicka de framtida ekonomiska konsekvenserna av ett beslut om utbyggnad av ADB-systemet. Kostnader och effekter behöver analyseras i en helt annan utsträckning än hittills skett innan man går vidare med nästa steg.

De nu pågående försöken görs i samarbete med statskontoret. Själva datordriften hyrs av en servicebyrå. I fortsättningen bör man utnyttja även fristående konsulter samt dataföretag som inte är direkt involverade i de pågående försöken. Syftet härmed skall vara att få fram förslag till alternativa och mindre kostnadskrävande lösningar. Det är vidare med tanke på det framtida valet av program och maskinutrustning särskilt angeläget att olika dataföretag kan medverka genom att de får möjlighet att lägga fram förslag till lösningar i fråga om system och servicetjänster m. m.

Det ovan anförda innebär att utskottet avstyrker propositionens förslag om utbyggda försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser. Utskottet är inte heller berett att biträda det förslag till en begränsad utbyggnad som har lagts fram i motionen 2336 eller förslaget om datoriserade specialförmedlingar i motionen 2338.

Regeringen bör underrättas om vad utskottet anfört om den fortsatta försöksverksamhetens uppläggning och utvärdering.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande utbyggda försök med sökning och bevakningsmatchning av lediga platser att*
 - a) riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2239, yrkandet 3, dels avslår propositionens förslag och motionen 1978/79:2336, yrkandet 3, dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
 - b) motionen 1978/79:2338, yrkandet I i motsvarande del, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

3. Riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna (mom. 13)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar "Propositionens förslag" och slutar "aktuella avsnittet" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad som anförs i motionen 2239 av Erik Hovhammar m. fl. (m), nämligen att frågan om permanentning av distriktsarbetsnämnderna bör prövas först sedan en samlad bedömning kan göras av sysselsättningsutredningens slutbetänkande och resultatet av den utredningsverksamhet som har aktualiserats beträffande arbetsmarknadsverkets organisation m. m. De pågående försöken med distriktsarbetsnämnder har f. ö. pågått under en begränsad tid, och ett avgörande av frågan om nämndernas funktion och ställning inom verket kan anstå utan olägenhet.

Utskottet avstyrker sålunda propositionens förslag.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2239, yrkandet 2, avslår de *riktlinjer för organisation m. m. av distriktsarbetsnämnderna* som har förordats i propositionen.

4. Anslagsfrågor (mom. 14)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 1 och 2

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar "Med hänvisning" och slutar "909 061 000 kr." bort ha följande lydelse:

Som följd av ställningstagandena i det föregående bör propositionens förslag om anslagsförstärkning med 23,1 milj. kr. avslås. Därmed biträder utskottet det avslagsyrkande som framställs i motionen 2335. Ställningstagandena innebär vidare att också de förslag till medelsanvisning som redovisats i motionerna 2336 och 2338 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *uppräknings av det för budgetåret 1979/80 anvisade anslaget Arbetsmarknadsservice* att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2335 avslår dels propositionens förslag, dels motionerna 1978/79:2336, yrkandet 4, och 1978/79:2338, yrkandet 1 i motsvarande del.

Särskilt yttrande

Personalförstärkning till arbetsförmedlingen m. m. (mom. 4)

Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (alla s) anför:

Med anledning av den föreliggande propositionen har vpk i sin partimotion 2339 uttalat sig för att arbetsförmedlingen bör förstärkas.

Även från socialdemokratisk sida anser vi att förmedlingsorganisationen bör tillföras ytterligare personal med uppgift att stödja grupper av arbetssökande med särskilda svårigheter på arbetsmarknaden. Socialdemokraterna har senast i den i januari i år väckta partimotionen 667 krävt att arbetsmarknadsverket skall tillföras 300 nya tjänster utöver det personaltillskott som föreslagits i årets budgetproposition. I samband med riksdagens behandling av betänkandet AU 1978/79:21 blev det yrkandet emellertid efter en ingående debatt om personalfrågorna avslaget av den borgerliga majoriteten. Med hänvisning härtill begränsar vi oss i det föreliggande ärendet om tekniska hjälpmedel i förmedlingsarbetet m. m. till att erinra om vår principiella inställning i frågan om arbetsmarknadsverkets personalresurser.

